

Asia: VN/20605/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (kohdennettu alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle hyvinvointialueesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta.

Lausunnon keskeiset nostot

- On ilmeistä, että osa hyvinvointialueista ei saa talouttaan tasapainoon nykyisen lainsäädännön mukaisesti vuoden 2026 loppuun mennessä, joten on tarkoituksenmukaista antaa alueille lisää aikaa 1-2 vuotta alijäämien kattamiseen
- Lisääjän kytkeminen vuoden 2025 positiiviseen tulokseen rajaa järkevällä tavalla mukaan ainoastaan ne hyvinvointialueet, joilla on realistinen mahdollisuus kattaa vuosien 2023-2024 alijäämät 1-2 vuoden lisääjän puitteissa
- Lakimuutos ei saa heikentää niiden hyvinvointialueiden asemaa, jotka pystyvät tasapainottamaan taloutensa nykyisen lainsäädännön puitteissa vuoden 2026 loppuun mennessä
- On erittäin tärkeää, että rahoitusmallin pitkän aikavälin logiikkaa ei murenneta ja rahoitusmallin kannuste-elementeistä talouden tasapainottamiseen pidetään kiinni jatkossakin
- Investointisuunnitelmien aikataulun muutosehdotus on järkevä ja kannatettava

Alijäämän kattamista koskevan määräjän jatkaminen (115a §)

Hyvinvointialueiden rahoituslakia laadittaessa ei voitu ennakoida nykyisen kaltaista, miljardiluokan rahoitusvajetta ja siitä seuranneita mittavia alijäämiä heti toiminnan alkuvuosina.

Hyvinvointialueiden rahoituksen osuus on noin kolmannes valtion budjetista. Valtiontalouden heikon tilan takia on siten selvää, että paine hyvinvointialueiden talouden tasapainottamiseen on suuri, ja tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa.

Kaikki hyvinvointialueet ovat sitoutuneet taloutensa tasapainottamiseen, mutta sopeutustoimien käynnistymisvauhti on vaihdellut merkittävästi alueittain. Tästä johtuen vain muutama nopeimmin taloutta tasapainottanut hyvinvointialue pystyy kattamaan vuosina 2023-2024 kertyneet alijäämänsä vuoden 2026 loppuun mennessä. Hyvinvointialueiden rahoitusmallin jälkikätestarkastus on luonut kannustimen nopeaan talouden tasapainottamiseen, mikä on näiden alueiden osalta toiminut. Rahoituslakia päivittäessä on jo kertaalleen tehty hyvin taloudellisesti menestyneeltä alueelta (Helsingin kaupungilta) kertaluontoinen rahoituksen leikkaus. Ensiarvoisen tärkeää on, että nyt esitetty alijäämien kattamisajan pidentäminen ei pidemmällä aikavälillä avaa tietä laajempaan rahoitusjärjestelmän peruslogiikan muuttamiseen ja vastaaviin rahoitusleikkauksiin taloudellisesti hyvin menestyviltä alueilta.

Nykylainsäädännön puitteissa alijäämänsä kattavien hyvinvointialueiden lisäksi muutama hyvinvointialue on saamassa oikaistua taloutensa ylijäämäiseksi vuonna 2025 rahoituksen jälkikätestarkastuksesta johtuen, mutta vuosina 2023-2024 kertyneitä alijäämiä ei ole realistista kattaa vuoden 2026 loppuun mennessä. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan alijäämän kattamista koskevan määräajan jatkaminen 1-2 vuodella on perusteltua näiden hyvinvointialueiden osalta.

Niiden hyvinvointialueiden osalta, joilla tilikauden tulos on edelleen alijäämäinen vuonna 2025, edes alijäämien kattamisen määräajan jatkaminen kahdella vuodella ei mahdollistane vuosina 2023-2025 kertyneiden alijäämien kattamista vuosina 2026-2028. Näin ollen alijäämän kattamisajan pidentäminen näille alueille ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen näkemyksen mukaan lisääajan myöntäminen tukee hyvinvointialueiden itsehallinnollista asemaa. Samalla on kuitenkin varmistettava, ettei määräajan jatkaminen johda sopeutustoimien lykkäämisen, vaan että hyvinvointialueilla on konkreettiset ja realistiset suunnitelmat alijäämien kattamiseen.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue korostaa, että lisääajan myöntäminen ei saa murentaa rahoitusmallin pitkän aikavälin logiikkaa eikä heikentää niiden hyvinvointialueiden asemaa, jotka onnistuvat tasapainottamaan taloutensa alkuperäisen lain asettamien määräaikojen mukaisesti. Näiden alueiden vastuullinen taloudenpito on ollut linjassa lainsäädännön tavoitteiden kanssa, ja heidän tuleva rahoitusasemansa tulee turvata oikeudenmukaisesti. On vältettävä tilannetta, jossa taloutensa tasapainottaneet alueet joutuvat epäedulliseen asemaan suhteessa niihin, joille myönnetään lisääaikaa. Rahoitusjärjestelmän uskottavuudesta ja alueiden kannustimista talouden tasapainottamisen jatkamiseksi on tärkeä pitää huolta.

Hyvinvointialueiden rahoitusmallin keskeinen periaate – jälkikätestarkastuksen kautta toteutuva valtakunnallinen alijäämien kompensointi – on oikea ja kannustaa alueita tasapainottamaan talouttaan keskimääräistä nopeammin. Tätä periaatetta tulee vaalia myös jatkossa, jotta järjestelmä säilyttää uskottavuutensa ja ohjausvaikutuksensa.

Koko hyvinvointialuejärjestelmän kannalta on tärkeää, että lainsäädännön mukaisesti taloutensa tasapainoon saaneet hyvinvointialueet pystyvät panostamaan toiminnan kehittämiseen mm. teknologian hyödyntämisessä ja palvelujen järjestämisessä. Kehittämisestä saatuja hyviä käytäntöjä on mahdollista hyödyntää myös niillä hyvinvointialueilla, joiden taloudellinen tilanne ei mahdollista samanlaisia palvelujärjestelmän uudistuksia tulevina vuosina.

Investointisuunnitelma (16 §)

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue kannattaa investointisuunnitelmien aikataulun muutosehdotusta. Muutoksella saadaan lisää aikaa investointisuunnitelman valmistelulle, joka parantaa suunnitelmien laatua ja tarkkuutta. Uusi aikataulu mahdollistaa myös investointisuunnitelman loogisemman kytkennän lainanottovaltuuspäätökseen, koska uudessa mallissa lainanottovaltuuspäätös tehdään ennen investointisuunnitelmasta päättämistä.

Ruuth Terhi

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue - Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen
aluehallitus § 245, 27.10.2025.